

ΜΟΥΣΕΙΟ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΟΤΟΠΩΝ - ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ

14^ο χιλ. Θεσσαλονίκης – Μηχανιώνας
57001 Θέρμη
Τηλ. : 2310 473 320, Fax: 2310 471 795
E-mail: ekby@ekby.gr

GR3000008 ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΑ - ΠΡΑΣΟΝΗΣΙ ΚΑΙ ΛΑΓΟΥΒΑΡΔΟΣ

GR3000010 ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΥΘΗΡΩΝ: ΠΡΑΣΟΝΗΣΙ, ΔΡΑΓΟΝΕΡΑ,
ΑΝΤΙΔΡΑΓΟΝΕΡΑ

GR3000012 ΝΗΣΟΣ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΑ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΠΡΑΣΟΝΗΣΙ,
ΛΑΓΟΥΒΑΡΔΟΣ, ΠΛΑΚΟΥΛΗΘΡΑ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΘΥΜΟΝΙΕΣ

GR3000013 ΚΥΘΗΡΑ ΚΑΙ ΓΥΡΩ ΝΗΣΙΔΕΣ: ΠΡΑΣΟΝΗΣΙ, ΔΡΑΓΟΝΕΡΑ,
ΑΝΤΙΔΡΑΓΟΝΕΡΑ, ΑΥΓΟ, ΚΑΠΕΛΟ, ΚΟΥΦΟ ΚΑΙ ΦΙΔΟΝΗΣΙ

Β ΦΑΣΗ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ Β

Ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν κατ' εφαρμογή του άρθρου 6 της ΠΣ για τις ενότητες Β1 και Β2

Αποτελέσματα: Συγγραφή τεκμηριωμένων προτεινόμενων επιλογών και συγκριτική αποτίμησή τους για στόχους και μέτρα διατήρησης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

B.A. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΚΑΤ' ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 ΤΗΣ ΠΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ Β1 ΚΑΙ Β2	2
B.B. ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΜΕΝΩΝ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΕΠΙΛΟΓΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥΣ ΓΙΑ ΣΤΟΧΟΥΣ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ 3	
B.B.1. ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΕΠΙΛΟΓΩΝ	3
1. Φυσικό περιβάλλον	3
1.1. Γεωλογία – Γεωμορφολογία – Ανάγλυφο	3
1.2. Χλωρίδα, Βλάστηση και τύποι οικοτόπων της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ	3
1.3. Πανίδα	4
2. Κίνδυνοι που απειλούν την περιοχή μελέτης	18
3. Αξιολόγηση	19
3.1. Αξιολόγηση τύπων οικοτόπων και ειδών	19
3.2. Αξιολόγηση ενδιαιτημάτων	21
3.3. Ιεράρχηση προτεραιοτήτων	22
B.B.2. ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ	23
B.B.3. ΚΟΣΤΟΛΟΓΗΣΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ	27
B.B.4. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΕ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	29

Β.Α. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΚΑΤ' ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 ΤΗΣ ΠΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ Β1 ΚΑΙ Β2

Με στόχο την υποστήριξη των υπηρεσιών της Περιφέρειας Αττικής στην αποτύπωση Σχεδίου Δράσεων οι οποίες θα εντάσσονται σε μία ολοκληρωμένη στρατηγική παρεμβάσεων αλλά και στην κοστολόγηση του σχεδίου δράσεων, έλαβε χώρα τεκμηρίωση των προτεινόμενων επιλογών και αποτίμησή τους για στόχους και μέτρα διατήρησης κατά την έννοια του άρθρου 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

Ειδικότερα, οι ενέργειες και τα αποτελέσματα των ενοτήτων Α1 και Α2 μαζί με την περιγραφή και την αξιολόγηση της σπουδαιότητας των προστατευόμενων αντικειμένων της περιοχής αποτέλεσαν τον κύριο τροφοδότη στοιχείων και πληροφοριών για την υπάρχουσα κατάσταση.

Ειδικότερα, συνεκτιμήθηκαν:

α) τα σημαντικά βιοτικά στοιχεία της περιοχής, δηλαδή η χλωρίδα, οι τύποι οικοτόπων και η πανίδα της περιοχής, όπως περιγράφονται και αξιολογούνται στην εθνική βάση δεδομένων Natura 2000, και βάσει των οποίων η περιοχή αξιολογήθηκε και προτάθηκε προς ένταξη στο ευρωπαϊκό δίκτυο προστατευόμενων περιοχών Natura 2000

β) τα νεότερα στοιχεία για τύπους οικοτόπων και είδη της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ που προκύπτουν από τις καταγραφές και αξιολογήσεις που έγιναν στο πλαίσιο υποβολής της 3ης εθνικής έκθεσης για την εφαρμογή της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για την περίοδο 2007 – 2012, η οποία παραδόθηκε και διορθώθηκε τον Μάρτιο 2015

γ) τα σημαντικά βιοτικά στοιχεία της περιοχής, (χλωρίδα, τύποι οικοτόπων, πανίδα), η αξιολόγηση των κινδύνων και προτάσεις μέτρων, όπως προκύπτουν από την Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη που έχει εκπονήσει η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία αλλά και σχετικά δημοσιευμένα και αδημοσίευτα δεδομένα για την ορνιθοπανίδα πρωτίστως (π.χ. από Δημάκη κ.ά.) αλλά και την ερπετοπανίδα

δ) οι πιέσεις και οι κίνδυνοι που έχουν αναγνωριστεί στην περιοχή από υπάρχουσες δραστηριότητες,

ε) η επικοινωνία με φορείς συλλογής δεδομένων και με εκπροσώπους της διοίκησης της Αττικής

Β.Β. ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΜΕΝΩΝ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΕΠΙΛΟΓΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥΣ ΓΙΑ ΣΤΟΧΟΥΣ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ

Β.Β.1. ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΕΠΙΛΟΓΩΝ

1. Φυσικό περιβάλλον

1.1. Γεωλογία – Γεωμορφολογία – Ανάγλυφο

Οι περιοχές GR300008 και GR3000012 είναι ένα σύμπλεγμα νησιών νότια των Κυθήρων. Τα περισσότερα από τα νησιά χαρακτηρίζονται από απότομα βράχια και πλαγιές με ένα οροπέδιο στην κορυφή. Τα Αντικύθηρα είναι το μεγαλύτερο νησί του συμπλέγματος. Έχει έκταση 20 km² και μέγιστο υψόμετρο 378. Το κυρίαρχο πέτρωμα της περιοχής είναι ασβεστόλιθος (Τριαδικού και Κρητιδικού), ενώ υπάρχουν, επίσης, κάποιες Νεογενείς, αποθέσεις. Τα Αντικύθηρα είναι ένα από τα πιο ξηρές περιοχές στην Ελλάδα. Το Πρασονήσι αποτελείται από ασβεστόλιθους. Ο Λαγουβάρδος αποτελείται από ασβεστολιθικά πετρώματα.

Οι περιοχές GR300010 και GR3000013 περιλαμβάνουν το βόρειο και ανατολικό τμήμα των Κυθήρων και επτά βραχονησίδες που βρίσκονται γύρω από αυτό. Το Πρασονήσι είναι η μικρότερη νησίδα και το Αυγό η μεγαλύτερη. Όλες οι νησίδες είναι ακατοίκητες και η ανθρώπινη σε αυτές παρέμβαση είναι πολύ μικρή. Οι Δραγονάρες καλύπτονται εξ' ολοκλήρου από Νεογενείς σχηματισμούς ηλικίας Πλειοκαίνου (κυρίως μάργες, ψαμμίτες κ αι άμμοι) (Καπουράνη, κ.ά., 2000).

1.2. Χλωρίδα, Βλάστηση και τύποι οικοτόπων της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ

Περιοχές GR300008 και GR3000012. Η κυρίαρχη βλάστηση στα Αντικύθηρα είναι χαμηλή μακία και φρύγανα, ενώ μέρος του νησιού καλλιεργείται με σιτηρά. Το Πρασονήσι αποτελείται κυρίως από ποώδη φυτά (φρύγανα και αλοφυτική βλάστηση), ενώ υπάρχει ένα παχύ σώμα μακίας βλάστηση (θάμνοι) στα δυτικά. Ο Λαγουβάρδος αποτελείται από αλόφυλους θάμνους, ενώ λίγα Gramineae είναι τα μόνα φυτά που αναπτύσσονται εκεί.

Σημαντικά είδη της χλωρίδας της περιοχής είναι: *Anthemis scopulorum*, *Allium gomphrenoides*, *Inula candida* ssp. *candida*, *Campanula saxatilis* ssp. *cytherea*, *Asperula taygetea*, *Viola scorpiuroides* και *Nigella stricta*. Κανένα από τα ανωτέρω είδη της χλωρίδας δεν περιλαμβάνεται στα παραρτήματα της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

Αναφορικά με τους τύπους οικοτόπων, καταγραφές υπάρχουν μόνο για την περιοχή GR3000008. Σύμφωνα με αυτές στην περιοχή απαντούν έξι τύποι οικοτόπων οι οποίοι περιλαμβάνονται στο Παράρτημα I της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ αλλά δεν αποτελούν οικότοπο προτεραιότητας:

1170 Βράχια

1240 Απόκρημνες βραχώδεις ακτές της Μεσογείου με ενδημικά *Limonium* spp.,

3290 Μεσογειακοί ποταμοί με περιοδική ροή

5420 Φρύγανα από *Sarcopoterium spinosum*

8210 Ασβεστολιθικά βραχώδη πρανή με χασμοφυτική βλάστηση

8330 Εξ ολοκλήρου ή μερικώς υποθαλάσσια σπήλαια

Περιοχές GR300010 και GR300013. Στις νησίδες της περιοχής, υπάρχουν διακριτές ζώνες βλάστησης: 1) η παράκτια ζώνη, που αντιπροσωπεύεται από αλόφυτα (*Limonium* sp, *Lotus cytisoides*, *Frankenia hirsuta* κ.λπ.), 2) η υποπαραλιακή ζώνη, που δεν βρέχεται από θαλασσινό νερό, αλλά επηρεάζεται από τους ψεκασμούς άλατος και αντιπροσωπεύεται από αλόφυτα και φρύγανα, 3) μια εσωτερική ζώνη, που χαρακτηρίζεται από φρύγανα, όπως *Euphorbia dendroides* (που βρίσκονται σε εντυπωσιακούς σχηματισμούς στη Δραγονέρα και την Αντιδραγονέρα), *Coridothymus capitatus*, *Teucrium divaricatum*, *Teucrium polium* κλπ. Η εσωτερική ζώνη δεν υπάρχει στο Πρασονήσι, λόγω του μικρού μεγέθους του. Υπάρχει μια εκτεταμένη υποπαράλια ζώνη με είδη φυτών "εξειδικευμένα των νησίδων", όπως η *Lavatera arborea*, το *Convolvulus oleifolius*, το *Brassica cretica* ssp. *aegea*, το *Allium commutatum* και το *Anthemis scopulorum*.

Σημαντικά είδη της περιοχής είναι το *Allium gomphrenoides* και η *Centaurea raphanina* ssp. *mixta*. Σύμφωνα με τους Καπουράνη κ.ά (2000) στη Δραγονέρα και την Αντιδραγονέρα απαντούν επίσης τα είδη: *Crithmum maritimum*, *Juniperus phoenicea*, *Pistacia lentiscus*, *Olea oleaster*, *Thymus capitatus*, *Euphorbia acanthothamnus*, *Genista acanthoclada*. Στο Πρασονήσι απαντούν επίσης, είδη του γένους *Elymus*, καθώς και τα: *Malcolmia flexuosa*, *Lotus cytisoides*, *Brasica oleracea*, *Capparis rrupestris* *Frankenia hirsuta*, *Allium ampeloprasum*. Κανένα από τα ανωτέρω είδη της χλωρίδας δεν περιλαμβάνεται στα παραρτήματα της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

Αναφορικά με τους τύπους οικοτόπων, καταγραφές υπάρχουν μόνο για την περιοχή GR300010. Σύμφωνα με αυτές στην περιοχή απαντούν τρεις τύποι οικοτόπων, οι οποίοι περιλαμβάνονται στο Παράρτημα Ι της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ αλλά δεν αποτελούν οικότοπο προτεραιότητας:

1240 Απόκρημνες βραχώδεις ακτές της Μεσογείου με ενδημικά *Limonium* spp.

5330 Θερμομεσογειακές και προερημικές λόχμες και

5420 Φρύγανα από *Sarcopoterium spinosum*

1.3. Πανίδα

1.3.1. Ορνιθοπανίδα

Οι περιοχές μελέτης είναι πολύ σημαντικές για την ορνιθοπανίδα και ιδιαίτερα για τα μεταναστευτικά πουλιά. Εκεί απαντούν συνολικά 139 είδη πτηνών από τα οποία 54 ανήκουν στο Παράρτημα Ι της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ.

Συνολικά, στην περιοχή μελέτης, αναπαράγονται 20 είδη της ορνιθοπανίδας (Πίνακας 1). Η περιοχή αποτελεί σημαντικότερη περιοχή αναπαραγωγής αρπακτικών όπως του Μαυροπετρίτη, της Αετογερακίνας, του Φιδαιτού, του Σφηκιάρη και του Πετρίτη, θαλασσοπουλιών όπως του Θαλασσοκόρακα, του Αιγαιόγλαρου, του Μύχου του Αρτέμη και του Υδροβάτη, καθώς και του Φρυγανοτσίχλου. Ειδικότερα, στην περιοχή GR300012 αναπαράγονται 25-50 ζευγάρια Θαλασσοκόρακα, ένα ζευγάρι Αετογερακίνας, 2-5 ζευγάρια Πετρίτη και 150-200 ζευγάρια Μαυροπετρίτη. Στην περιοχή GR300013 αναπαράγονται 30-50 ζευγάρια Θαλασσοκόρακα, ένα ζευγάρι Αετογερακίνας, 1-3 ζευγάρια Πετρίτη, 50-100 ζευγάρια Μαυροπετρίτη, 250-400 ζευγάρια Σφηκιάρη, 300 ζευγάρια Μύχου και 22 ζευγάρια Αιγαιόγλαρου.

Σε ό,τι αφορά ειδικότερα στα μεταναστευτικά είδη, η περιοχή μελέτης αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους σταθμούς στην Ελλάδα. Συνολικά 98 είδη περνούν από την περιοχή κατά τις μεταναστεύσεις τους και σταθμεύουν εκεί. Από αυτά τα 42 είδη ανήκουν στο Παράρτημα I της Οδηγίας 2009/147/EK. Στην περιοχή διαχειμάζουν συνολικά οκτώ είδη από Μπεκάτσες, Κοκκινολαίμηδες, Τσίγλες, Μαυροσκούφιδες, Σπίνοι, καθώς και τρία τα είδη του Παραρτήματος I της Οδηγίας 2009/147/EK: Χειμωνογλάρονο, Αλκυόνη και Δενδροσταρήθρα.

Πίνακας 1. Είδη της ορνιθοπανίδας των περιοχών NATURA 2000 GR3000008, GR3000010, GR3000012, GR3000013.

	Επιστημονική Ονομασία	Ελληνική Ονομασία	Κόκκινο βιβλίο	2009/147/EK	Καθεστώς παρουσίας
	ANSERIFORMES				
	Anatidae				
1	<i>Anas querquedula</i>	(Ευρωπαϊκή) Σαρσέλα	VU	II1	C
2	<i>Aythya nyroca</i>	(Ευρωπαϊκή) Βαλτόπαπια	VU	I	C
	GALLIFORMES				
	Phasianidae				
3	<i>Coturnix coturnix</i>	(Κοινό) Ορτύκι		II2	C
	PROCELLARIIFORMES				
	Procellariidae				
4	<i>Calonectris diomedea</i>	Αρτέμης		I	R
5	<i>Puffinus yelkouan</i>	Μύχος (της Μεσογείου)		I	C, R
	Hydrobatidae				
6	<i>Hydrobates pelagicus</i>	Υδροβάτης		I	R
	PELECANIFORMES				
	Phalacrocoracidae				
7	<i>Phalacrocorax aristotelis</i>	(Ευρωπαϊκός) Θαλασσοκόρακας		I	P
	CICONIIFORMES				
	Ardeidae				
8	<i>Ixobrychus minutus</i>	(Ευρωπαϊκός) Μικροτσικνιάς		I	C
9	<i>Nycticorax nycticorax</i>	(Κοινός) Νυχτοκόρακας		I	C
10	<i>Ardeola ralloides</i>	(Ξανθός) Κρυπτοτσικνιάς	VU	I	C
11	<i>Egretta garzetta</i>	(Κοινός) Λευκοτσικνιάς		I	C
12	<i>Ardea cinerea</i>	Σταχτοτσικνιάς			W, C

	Επιστημονική Ονομασία	Ελληνική Ονομασία	Κόκκινο βιβλίο	2009/147/ΕΚ	Καθεστώς παρουσίας
13	<i>Ardea purpurea</i>	Πορφυροτσικνιάς	EN	I	C
	Ciconiidae				
14	<i>Ciconia nigra</i>	Μαύρος Πελαργός	EN	I	C
15	<i>Ciconia ciconia</i>	Λευκός Πελαργός	VU	I	C
	ACCIPITRIFORMES				
	Accipitridae				
16	<i>Pernis apivorus</i>	(Ευρωπαϊκός) Σφηκιάρης		I	C
17	<i>Milvus migrans</i>	Τσίφτης	CR	I	C
18	<i>Neophron percnopterus</i>	Ασπροπάρης	CR	I	C
19	<i>Gyps fulvus</i>	Όρνιο	VU/CR	I	C
20	<i>Circaetus gallicus</i>	Φίδαετός		I	C,R
21	<i>Circus aeruginosus</i>	Καλαμόκιρκος	VU	I	C
22	<i>Circus macrourus</i>	Στεπόκιρκος		I	C
23	<i>Circus pygargus</i>	Λιβαδόκιρκος	CR	I	C
24	<i>Accipiter nisus</i>	(Κοινό) Ξεφτέρι		I	
25	<i>Accipiter brevipes</i>	(Κοινό) Σαΐνι		I	C
26	<i>Buteo buteo</i>	(Κοινή) Γερακίνα			C
27	<i>Buteo rufinus</i>	Αετογερακίνα	VU	I	C,R
28	<i>Aquila pomarina</i>	Κραυγαετός	EN	I	C
29	<i>Aquila nipalensis</i>	Στεπαιετός			
30	<i>Aquila heliaca</i>	(Ανατολικός) Βασιλαετός	CR	I	C
31	<i>Hieraaetus pennatus</i>	Γερακαετός	EN	I	C
32	<i>Hieraaetus fasciatus</i>	Σπιζαιετός	VU	I	C
	FALCONIFORMES				

	Επιστημονική Ονομασία	Ελληνική Ονομασία	Κόκκινο βιβλίο	2009/147/ΕΚ	Καθεστώς παρουσίας
	Falconidae				
33	<i>Falco naumanni</i>	(Ευρωπαϊκό) Κιρκινέζι	VU	I	C
34	<i>Falco tinnunculus</i>	Βραχοκιρκινέζο			
35	<i>Falco vespertinus</i>	(Ευρωπαϊκό) Μαυροκιρκινέζο		I	C
36	<i>Falco subbuteo</i>	Δεντρογέρακο			C
37	<i>Falco eleonora</i>	Μαυροπετρίτης		I	R
38	<i>Falco peregrinus</i>	Πετρίτης		I	P
	CHARADRIIFORMES				
	Burhinidae				
39	<i>Burhinus oedicephalus</i>	(Ευρωπαϊκή) Πετροτουρίδα		I	C
40	Charadriidae				
41	<i>Charadrius dubius</i>	Ποταμοσφουριχτής			
	Scolopacidae				
42	<i>Philomachus pugnax</i>	Μαχητής		I	C
43	<i>Gallinago gallinago</i>	(Κοινό) Μπεκατσίνι		II1/III2	C
44	<i>Gallinago media</i>	Διπλομπεκάτσινο		I	
45	<i>Scolopax rusticola</i>	(Ευρασιατική) Μπεκάτσα		II1/III2	W
46	<i>Tringa glareola</i>	Λασπότρυγγας		I	C
47	<i>Actitis hypoleucos</i>	Ακτίτης			C
	Laridae				
48	<i>Larus audouinii</i>	Αιγαίογλαρος	VU	I	R
49	<i>Larus michahellis</i>	Ασημόγλαρος της Μεσογείου			
	Sternidae				
50	<i>Sterna sandvicensis</i>	Χειμωνογλάρονο	VU	I	C, W

	Επιστημονική Ονομασία	Ελληνική Ονομασία	Κόκκινο βιβλίο	2009/147/ΕΚ	Καθεστώς παρουσίας
	COLUMBIFORMES				
	Columbidae				
51	<i>Columba palumbus</i>	(Κοινή) Φάσσα		II1/III1	C
52	<i>Streptopelia decaocto</i>	(Ευρασιατική) Δεκαοχτούρα		II2	
53	<i>Streptopelia turtur</i>	(Ευρωπαϊκό) Τρυγόνι		II2	C
	CUCULIFORMES				
	Cuculidae				
54	<i>Cuculus canorus</i>	(Ευρωπαϊκός) Κούκος			C
	STRIGIFORMES				
	Tytonidae				
55	<i>Tyto alba</i>	Τυτώ			
	Strigidae				
56	<i>Otus scops</i>	(Ευρωπαϊκός) Γκιώνης			P,C
	CAPRIMULGIFORMES				
	Caprimulgidae				
57	<i>Caprimulgus europaeus</i>	(Ευρωπαϊκό) Γιδοβύζι		I	R
	APODIFORMES				
	Apodidae				
58	<i>Apus melba</i>	Βουνοσταχτάρα			C, R
59	<i>Apus apus</i>	(Κοινή) Σταχτάρα			C, R
60	<i>Apus pallidus</i>	Ωχροσταχτάρα			C, R
	CORACIIFORMES				
	Alcedinidae				
61	<i>Alcedo atthis</i>	(Ευρωπαϊκή) Αλκούνη		I	W, C

	Επιστημονική Ονομασία	Ελληνική Ονομασία	Κόκκινο βιβλίο	2009/147/ΕΚ	Καθεστώς παρουσίας
	Meropidae				
62	<i>Merops persicus</i>	Πράσινος Μελισσοφάγος			
63	<i>Merops apiaster</i>	(Ευρωπαϊκός) Μελισσοφάγος			C
	Coraciidae				
64	<i>Coracias garrulus</i>	(Ευρωπαϊκή) Χαλκοκουρούνα	VU	I	C
	Upupidae				
65	<i>Upupa epops</i>	Τσαλαπετεινός			C
	PICIFORMES				
	Picidae				
66	<i>Jynx torquilla</i>	Στραβολαίμης			C
	PASSERIFORMES				
	Alaudidae				
67	<i>Calandrella brachydactyla</i>	(Ευρωπαϊκή) Μικρογαλιάντρα		I	C
68	<i>Lullula arborea</i>	Δεντροσταρήθρα		I	W
69	<i>Alauda arvensis</i>	(Κοινή) Σιταρήθρα		II2	C
	Hirundinidae				
70	<i>Riparia riparia</i>	Οχθοχελίδο			C
71	<i>Hirundo rustica</i>	Σταυλοχελίδο			C
72	<i>Hirundo daurica</i>	Μιλτοχελίδο			C
73	<i>Delichon urbicum</i>	Λευκοχελίδο			C
	Motacillidae				
74	<i>Anthus campestris</i>	Ωχροκελάδα		I	C
75	<i>Anthus trivialis</i>	Δεντροκελάδα			C
76	<i>Anthus pratensis</i>	Λιβαδοκελάδα			

	Επιστημονική Ονομασία	Ελληνική Ονομασία	Κόκκινο βιβλίο	2009/147/ΕΚ	Καθεστώς παρουσίας
77	<i>Anthus cervinus</i>	Κοκκινοκελάδα			
78	<i>Motacilla flava</i>	Κιτρινοσουσουράδα			C
79	<i>Motacilla cinerea</i>	Σπαχτοσουσουράδα			
80	<i>Motacilla alba</i>	Λευκοσουσουράδα			
	Prunellidae				
81	<i>Prunella modularis</i>	(Κοινός) Θαμνοψάλτης			C
	Turdidae				
82	<i>Erithacus rubecula</i>	Κοκκινολαίμης			W, C
83	<i>Luscinia luscinia</i>	Τσιχλαηδόνι			C
84	<i>Luscinia megarhynchos</i>	(Κοινό) Αηδόνι			C
85	<i>Luscinia svecica</i>	Γαλαζολαίμης		I	
86	<i>Phoenicurus ochruros</i>	Καρβουνιάρης			
87	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	(Κοινός) Φοινίκουρος			C
88	<i>Saxicola rubetra</i>	Καστανολαίμης			C
89	<i>Saxicola torquatus</i>	(Ευρωπαϊκός) Μαυρολαίμης			
90	<i>Oenanthe isabellina</i>	Αμμοπετρόκλης			C, R
91	<i>Oenanthe oenanthe</i>	Σπαχτοπετρόκλης			C, R
92	<i>Oenanthe hispanica</i>	Ασπροκωλίνα			C, R
93	<i>Monticola solitarius</i>	Γαλαζοκότσυφας			
94	<i>Turdus merula</i>	(Κοινός) Κότσυφας		II2	
95	<i>Turdus philomelos</i>	(Κοινή) Τσίχλα		II2	W
	Sylviidae				
96	<i>Cettia cetti</i>	(Ευρωπαϊκό) Ψευταηδόνι			
97	<i>Locustella luscinioides</i>	Καλαμοτριλιστής			

	Επιστημονική Ονομασία	Ελληνική Ονομασία	Κόκκινο βιβλίο	2009/147/ΕΚ	Καθεστώς παρουσίας
98	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	Σχοινοποταμίδα			C
99	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	Καλαμοποταμίδα			C
100	<i>Acrocephalus palustris</i>	Βαλτοποταμίδα			
101	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	Τσιχλοποταμίδα			C
102	<i>Hippolais pallida</i>	Ωχροστριτίδα			R, C
103	<i>Hippolais olivetorum</i>	Λιοστριτίδα		I	C
104	<i>Hippolais icterina</i>	Κιτρινοστριτίδα			
105	<i>Sylvia atricapilla</i>	Μαυροσκούφης			W, C
106	<i>Sylvia borin</i>	Κηποτσιροβάκος			C
107	<i>Sylvia nisoria</i>	Γερακοτσιροβάκος		I	
108	<i>Sylvia curruca</i>	Βουνοτσιροβάκος			C
109	<i>Sylvia communis</i>	Θαμνοτσιροβάκος			C, R
110	<i>Sylvia hortensis</i>				C
111	<i>Sylvia cantillans</i>	Κοκκινοτσιροβάκος			C
112	<i>Sylvia melanocephala</i>	Μαυροτσιροβάκος			
113	<i>Sylvia rueppelli</i>	Αιγαιοτσιροβάκος		I	C
114	<i>Phylloscopus trochiloides</i>	Πρασινοφυλλοσκόπος			
115	<i>Phylloscopus orientalis</i>	Βουνοφυλλοσκόπος			C
116	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	Δασοφυλλοσκόπος			C
117	<i>Phylloscopus collybita</i>	Δεντροφυλλοσκόπος			C
118	<i>Phylloscopus trochilus</i>	Θαμνοφυλλοσκόπος			C
	Muscicapidae				
119	<i>Muscicapa striata</i>	Σταχτομυγοχάφτης			R
120	<i>Ficedula parva</i>	Νανομυγοχάφτης		I	C

	Επιστημονική Ονομασία	Ελληνική Ονομασία	Κόκκινο βιβλίο	2009/147/ΕΚ	Καθεστώς παρουσίας
121	<i>Ficedula semitorquata</i>	Δρομυγοχάφτης		I	C
122	<i>Ficedula albicollis</i>	Κρικομυγοχάφτης		I	C
123	<i>Ficedula hypoleuca</i>	Μαυρομυγοχάφτης			C
	Paridae				
124	<i>Parus caeruleus</i>	Γαλαζοπαπαδίτσα			
	Oriolidae				
125	<i>Oriolus oriolus</i>	(Ευρωπαϊκός) Συκοφάγος			C
	Laniidae				
126	<i>Lanius collurio</i>	Αετομάχος		I	C
127	<i>Lanius minor</i>	Σταχτοκεφαλάς		I	C
128	<i>Lanius senator</i>	Κοκκινοκεφαλάς			C, R
	Corvidae				
129	<i>Corvus corax</i>	(Κοινός) Κόρακας			
	Sturnidae				
130	<i>Sturnus vulgaris</i>	(Ευρωπαϊκό) Ψαρόνι		II2	C
	Passeridae				
131	<i>Passer hispaniolensis</i>	Χωραφοσπουργίτης			C
	Fringillidae				
132	<i>Fringilla coelebs</i>	(Κοινός) Σπίνος			C,W
133	<i>Serinus serinus</i>	Σκαρθάκι			
134	<i>Carduelis chloris</i>	(Ευρωπαϊκός) Φλώρος			
135	<i>Carpodacus erythrinus</i>	(Κοινή) Ροδόσπιζα			
	Emberizidae				
136	<i>Emberiza hortulana</i>	Βλαχοσίχλονο		I	C

	Επιστημονική Ονομασία	Ελληνική Ονομασία	Κόκκινο βιβλίο	2009/147/ΕΚ	Καθεστώς παρουσίας
137	<i>Emberiza caesia</i>	Φρυγανοτσίχλονο		I	R
138	<i>Emberiza melanocephala</i>	Αμπελουργός			R, C
139	<i>Emberiza calandra</i>	Τσιφτάς			

ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΠΙΝΑΚΑ 1

1^η στήλη

Αύξων αριθμός ειδών.

2^η στήλη

Κατάλογος των ειδών που έχουν καταγραφεί στην περιοχή.

3^η στήλη

Ελληνικό όνομα του είδους.

4^η στήλη (Καθεστώς προστασίας)

Το είδος περιλαμβάνεται στον κατάλογο απειλούμενων ειδών του Ελληνικού Κόκκινου Βιβλίου.

Επεξηγήσεις:

EN (Endangered): Κινδυνεύοντα είδη

VU (Vulnerable): Τρωτά είδη

NT (Near Threatened): Σχεδόν απειλούμενα

LR (Low Risk): Είδη χαμηλού κινδύνου

LC (Least Concerned): Είδη μειωμένου ενδιαφέροντος

5^η στήλη (Καθεστώς προστασίας)

Το είδος περιλαμβάνεται στο αντίστοιχο Παράρτημα της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ.

6^η στήλη (Καθεστώς παρουσίας)

P: μόνιμη παρουσία στην περιοχή

R: αναπαραγόμενο είδος στην περιοχή

C: παρουσία κατά τη μετανάστευση

Βιβλιογραφικές πηγές: Τυποποιημένα Έντυπα Δεδομένων των περιοχών NATURA 2000 GR3000008, GR3000010, GR3000012, GR3000013 και αδημοσίευτα δεδομένα της Δημάκη Μ. (2003-2006)

1.3.2. Πανίδα θηλαστικών

Σύμφωνα με τα υφιστάμενα δεδομένα, στην περιοχή μελέτης απαντά η μεσογειακή φώκια *Monachus monachus*. Το είδος ανήκει στα Κρισίμως Κινδυνεύοντα (CR) σύμφωνα τόσο με το ελληνικό Κόκκινο Βιβλίο όσο και το διεθνές και περιλαμβάνεται στο Παράρτημα II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Επίσης, με βάση τα πρώτα αποτελέσματα από την εποπτεία των ειδών των παραρτημάτων της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ επισημαίνεται ότι στη θαλάσσια περιοχή του συμπλέγματος των Κυθήρων και Αντικυθήρων έχουν καταγραφεί δελφίνια που περιλαμβάνονται στα ανωτέρω Παραρτήματα. Ειδικότερα, έχουν καταγραφεί τα κατωτέρω είδη:

Πίνακας 2. Κατάσταση διατήρησης θαλασσίων θηλαστικών που απαντούν στην περιοχή μελέτης σε εθνικό επίπεδο

Είδος	Κατάσταση διατήρησης σε εθνικό επίπεδο
<i>Grampus griseus</i>	Ανεπαρκής
<i>Stenella coeruleoalba</i>	Άγνωστη
<i>Ziphius cavirostris</i>	Κακή
<i>Tursiops truncatus</i>	Ανεπαρκής
<i>Monachus monachus</i>	Ανεπαρκής

1.3.3. Ερπετοπανίδα

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία (Δημητρόπουλος και Ιωαννίδης 2002) τέσσερα είδη σαυρών και ένα είδος φιδιού απαντούν στο χερσαίο τμήμα της περιοχής μελέτης (Πίνακας 3). Ιδιαίτερα σημαντική είναι η παρουσία του ενδημικού είδους *Podarcis leventis* καθώς και των ενδημικών υποειδών *Cyrtopodion kotschy bibroni* που απαντά στα Κύθηρα και του *Telescopus fallax intermedius* στα Αντικύθηρα. Η Λεβεντόσαυρα ζει αποκλειστικά στο Πορί και τον Λαγούβαρδο των Αντικυθήρων (Lymberakis, et al 2008).

Πίνακας 3. Ερπετοπανίδα των περιοχών NATURA 2000 GR3000008, GR3000010, GR3000012, GR3000013.

a/a	Επιστημονική ονομασία	Ελληνική ονομασία	92/43/ΕΟΚ	Κόκκινο Βιβλίο	IUCN	ενδημικό είδος	ενδημικό υποείδος
	ΣΑΥΡΕΣ						
	Gekkonidae						
1	<i>Cyrtopodion kotschy</i>	Κυρτοδάκτυλος	IV	LC	LC		X (bibroni)
2	<i>Hemidactylus turcicus</i>	Σαμαμίδι		LC	LC		
	Lacertidae						
3	<i>Podarcis leventis</i>	Λεβεντόσαυρα		VU	VU	X	
	Scincidae						
4	<i>Ablepharus kitaibelii</i>	Αβλέφαρος	IV	LC	LC		
	ΦΙΔΙΑ						
	Colubridae						
5	<i>Telescopus fallax</i>	Αγίοφιδο	IV	LC	LC		X (intermedius)

ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΠΙΝΑΚΑ 3

1^η στήλη

Αύξων αριθμός ειδών.

2^η στήλη

Κατάλογος των ειδών που έχουν καταγραφεί στην περιοχή.

3^η στήλη

Ελληνικό όνομα του είδους.

4^η στήλη (Καθεστώς προστασίας)

92/43: Το είδος περιλαμβάνεται στο παράρτημα IV της Κοινοτικής Οδηγίας 92/43.

5^η στήλη (Καθεστώς προστασίας)

Το είδος περιλαμβάνεται στον κατάλογο απειλούμενων ειδών του Ελληνικού Κόκκινου Βιβλίου.

Επεξηγήσεις:

EN (Endangered): Κινδυνεύοντα είδη

VU (Vulnerable): Τρωτά είδη

NT (Near Threatened): Σχεδόν απειλούμενα

LR (Low Risk): Είδη χαμηλού κινδύνου

LC (Least Concerned): Είδη μειωμένου ενδιαφέροντος

6^η στήλη (Καθεστώς προστασίας)

Είδη που περιλαμβάνονται στον κατάλογο απειλούμενων ειδών της IUCN στις ακόλουθες κατηγορίες:

VU (Vulnerable): Τρωτά είδη

LC (Least Concerned): Είδη μειωμένου ενδιαφέροντος

7^η στήλη

Το είδος είναι ενδημικό της Ελλάδας

8^η στήλη

Το υποείδος είναι ενδημικό της περιοχής

Βιβλιογραφικές πηγές: Τυποποιημένα Έντυπα Δεδομένων των περιοχών NATURA 2000 GR3000008, GR3000010, GR3000012, GR3000013.

Σε ό,τι αφορά στη θαλάσσια περιοχή των Κυθήρων και Αντικυθήρων, επισημαίνεται ότι αποτελεί τμήμα της ευρύτερης περιοχής εξάπλωσης των θαλάσσιων χελωνών που απαντούν στη χώρα μας και περιλαμβάνονται στα παραρτήματα της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Η κατάσταση διατήρησής τους σε εθνικό επίπεδο, με βάση τα πρώτα αποτελέσματα της εποπτείας των ειδών για την περίοδο 2007 – 2012, φαίνεται κατωτέρω:

Πίνακας 4. Κατάσταση διατήρησης θαλασσίων χελωνών που απαντούν στην περιοχή μελέτης σε εθνικό επίπεδο

Είδος	Κατάσταση διατήρησης σε εθνικό επίπεδο
<i>Dermochelys coriacea</i>	Κακή
<i>Caretta caretta</i> (Παρ. II)	Κακή
<i>Chelonia mydas</i>	Κακή

2. Κίνδυνοι που απειλούν την περιοχή μελέτης

Σύμφωνα με τη μελέτη των Δημαλέξη, κ.ά (2010) που συντάχθηκε με σκοπό να προσδιοριστούν οι ορνιθολογικά ευαίσθητες στις επιπτώσεις των αιολικών πάρκων περιοχές, η χωροθέτηση αιολικών πάρκων στις δυσπρόσιτες μικρές ακατοίκητες νησίδες θα δημιουργήσει σημαντικό πρόβλημα στη βιοποικιλότητα. Επισημαίνεται δε ότι η δημιουργία αιολικών πάρκων είναι αρνητική για τα είδη χαρακτηρισμού των Ζωνών Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) που είναι ευάλωτα στα αιολικά πάρκα. Στη συγκεκριμένη μελέτη προτείνεται η εξαίρεση της περιοχής μελέτης από τη χωροθέτηση αιολικών πάρκων καθώς αποτελεί σημαντικό μεταναστευτικό πέρασμα για τα πτηνά.

Τα ευάλωτα στα αιολικά πάρκα είδη χαρακτηρισμού που απαντούν στις περιοχές GR3000008, GR3000010, GR3000012, GR3000013 είναι ο Μαυροπετρίτης, ο Γερακαετός, ο Αρτέμης, ο Μύχος και ο Αιγαιόγλαρος. Αν και δεν υπάρχει προγραμματισμός δημιουργίας αιολικού πάρκου στην περιοχή, τουλάχιστον στο άμεσο μέλλον, θεωρούμε σημαντικό να επισημάνουμε αυτόν τον κίνδυνο. Η ανάγκη αυτή είναι έντονη καθώς στην εργασία της Ρουμελιώτη (2009) η περιοχή GR3000010 «νησίδες Κυθήρων: Πρασονήσι, Δραγονέρα, Αντιδραγονέρα» έχει ταξινομηθεί στις περιοχές του Δικτύου που είναι κατάλληλη για δημιουργία αιολικού πάρκου.

Σύμφωνα με τα δεδομένα που περιλαμβάνονται στα Τυποποιημένα Έντυπα Δεδομένων των περιοχών NATURA 2000: GR3000008, GR3000010, GR3000012, GR3000013 οι καταγεγραμμένες απειλές στην περιοχή μελέτης, χωρίς ωστόσο να δίνονται ποσοτικά στοιχεία που να επιτρέπουν εκτίμηση της σοβαρότητάς τους, είναι:

Ρύπανση: Στην περιοχή έχει εμφανιστεί ρύπανση από μαζούτ (fuel-oil) λόγω των πλοίων που περνούν από εκεί. Συγκεκριμένα, το 2000 ένα πλοίο προσέκρουσε στο Πρασονήσι, όπου φωλιάζει ο Αιγαιόγλαρος, και προκλήθηκε σοβαρή ρύπανση από μαζούτ στην περιοχή.

Εισαγωγή αρουραίων στις ακατοίκητες νησίδες: Η εισαγωγή αρουραίων στις νησίδες αναφέρεται χωρίς περαιτέρω στοιχεία.

Βόσκηση: Στα Κύθηρα εφαρμόζεται ανεξέλεγκτα η βόσκηση με αρνητικές επιπτώσεις στη χλωρίδα και τη βλάστηση. Όσον αφορά στα είδη της πανίδας, αρνητική είναι η επίδραση της ανεξέλεγκτης βόσκησης στους Αιγαιόγλαρους που φωλιάζουν μέσα σε θάμνους και φρύγανα και στις σαύρες οι οποίες χρησιμοποιούν τα διάφορα φυτά για προστασία από τους εχθρούς και για θερμορύθμιση, συνεπώς

προκαλείται συρρίκνωση της έκτασης του διαθέσιμου ενδιαιτήματός τους.

Στα Αντικύθηρα καταγράφεται ήπια βόσκηση κατσικιών, ενώ για το Πρασονήσι, τη Δραγονέρα και την Αντιδραγονέρα αναφέρεται ότι υπόκεινται σε βόσκηση από μικρό αριθμό κατσικιών.

Πυρκαγιές: Πυρκαγιές έχουν αναφερθεί στην περιοχή, χωρίς να προσδιορίζεται εάν αυτές οφείλονται σε σκοπιμότητα ή αποτελούν τυχαία περιστατικά. Οι πυρκαγιές έχουν ως αποτέλεσμα τη συρρίκνωση της έκτασης του διαθέσιμου ενδιαιτήματος για τις σαύρες και τα είδη των πτηνών όπως οι Αιγαιόγλαροι που χρειάζονται τα φρύγανα και τους θάμνους για να φωλιάσουν σε αυτά. Επιπλέον, για τις σαύρες, υπάρχει κίνδυνος άμεσης θανάτωσης κατά τη διάρκεια πυρκαγιάς.

Κυνήγι: Η κυνηγετική δραστηριότητα ασκείται στην περιοχή ιδιαίτερα το φθινόπωρο σύμφωνα με τη νομοθεσία. Ωστόσο, η κυνηγετική πίεση που δέχεται η περιοχή μελέτης είναι ιδιαίτερα έντονη. Το κυνήγι εφαρμόζεται συστηματικά από τους κατοίκους αλλά και από επισκέπτες των νησιών. Τα φαινόμενα λαθροθηρίας δεν απουσιάζουν σύμφωνα με τα δεδομένα που περιλαμβάνονται στα Τυποποιημένα Έντυπα Δεδομένων των περιοχών NATURA. Σύμφωνα με αδημοσίευτα δεδομένα της Δημάκης, στα Αντικύθηρα έχουν καταγραφεί περιστατικά όπου, εκτός από τα θηραματικά, σκοτώνονται και άλλα είδη της ορνιθοπανίδας, όπως αρπακτικά.

Παράνομο Ψάρεμα: Σύμφωνα με τη Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας/ Αττικής έχει παρατηρηθεί ψάρεμα με δυναμίτες στην περιοχή των Αντικυθήρων (GR300008).

3. Αξιολόγηση

3.1. Αξιολόγηση τύπων οικοτόπων και ειδών

3.1.1. Αξιολόγηση τύπων οικοτόπων – χλωρίδας

Στις τέσσερις περιοχές του δικτύου Natura 2000 που αποτελούν την περιοχή μελέτης της παρούσας έκθεσης έχουν καταγραφεί συνολικά επτά τύποι οικοτόπων, οι οποίοι περιλαμβάνονται στο Παράρτημα I της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Η βλάστηση των περιοχών φαίνεται να αποτελείται κυρίως από χαμηλή μακία, φρύγανα, αλόφυτα και αγρωστώδη και η χλωρίδα τους δείχνει αντίστοιχα περιορισμένη. Από τα είδη φυτών που έχουν καταγραφεί ξεχωρίζουν επτά είδη τα οποία είτε είναι ενδημικά (*Anthemis scorulorum*, *Allium gomphrenoides*, *Inula candida ssp. candida*, *Campanula saxatilis ssp. cytherea* *Asperula taygetea*, *Nigella stricta*) είτε προστατεύονται από τη διεθνή νομοθεσία (*Viola scorpiuroides*).

Από τα διαθέσιμα δεδομένα προκύπτει ότι η οικολογική αξία και σημασία των εν λόγω περιοχών αναφορικά με τη χλωρίδα και τους τύπους οικοτόπων που φιλοξενούν, στοιχειοθετείται από το περιορισμένο της εξάπλωσής τους στα νησιά και τις νησίδες και από την απομόνωση. Επισημαίνεται ωστόσο ότι από τις πηγές δεδομένων που εντοπίστηκαν και εξετάστηκαν, συνάγεται το συμπέρασμα ότι στην περιοχή μελέτης δεν έχει εκπονηθεί ειδική χλωριδική έρευνα και τα υφιστάμενα δεδομένα κρίνονται ανεπαρκή για περαιτέρω αξιολόγηση.

3.1.2. Αξιολόγηση ορνιθοπανίδας

Η περιοχή μελέτης είναι ιδιαίτερα σημαντική για την ορνιθοπανίδα, γεγονός το οποίο έχει ήδη αναγνωρισθεί με τον χαρακτηρισμό της ως Ζώνης Ειδικής Προστασίας για τα πουλιά, βάσει της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ:

- φιλοξενεί συνολικά 139 είδη πουλιών από τα οποία 54 ανήκουν στο Παράρτημα I της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ, (Πίνακας 1),
- αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους μεταναστευτικούς σταθμούς στην Ελλάδα (συνολικά 98 είδη έχουν καταγραφεί στην περιοχή κατά τις μεταναστεύσεις τους, εκ των οποίων 42 ανήκουν στο Παράρτημα I της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ, Πίνακας 1),
- αποτελεί τόπο διαχείμανσης οκτώ ειδών της ορνιθοπανίδας εκ των οποίων τα τρία ανήκουν στο Παράρτημα I της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ (Χειμωνογλάρονο, Αλκυόνη και Δενδροσταρήθρα),
- αποτελεί τόπο φωλιάσματος σπανίων ειδών (Θαλασσοκόρακας, Αετογερακίνα, Πετρίτης, Φιδαετός, Μαυροπετρίτης, Σφηκιάρης, Αρτέμης, Μύχος, Υδροβάτης, Αιγαιόγλαρος, Γιδοβύζι, Φρυγανοτσιόγλονο). Μάλιστα η περιοχή αποτελεί μια από τις σπουδαιότερες περιοχές αναπαραγωγής του Μαυροπετρίτη στην Ελλάδα.

Η ορνιθοπανίδα αποτελεί έναν από τους κυριότερους δείκτες της ποιότητας ενός οικοσυστήματος. Η αξία μιας περιοχής σχετικά με την ορνιθοπανίδα αφορά στον αριθμό των ειδών που απαντούν σε αυτήν, στα είδη τα οποία αποτελούν δείκτες εκτίμησης της βιοποικιλότητας (π.χ. είδη του παραρτήματος I της Κοινοτικής Οδηγίας 2009/147/ΕΚ), στη σπανιότητα των ειδών, στην πληθυσμιακή πυκνότητά τους στη συγκεκριμένη περιοχή, καθώς και στον τρόπο με τον οποίο τη χρησιμοποιούν, δηλαδή αν φωλιάζουν, τρέφονται, κ.ά. Επιπλέον, η αποτελεσματικότητα της διαχείρισης μίας προστατευόμενης περιοχής εξασφαλίζεται με τη διασφάλιση της καλής διατήρησης των αντικειμένων προστασίας. Όσον αφορά στην ορνιθοπανίδα, αναφερόμαστε συγκεκριμένα στη διατήρηση των πληθυσμών και της ποικιλίας των ειδών. Αυτό επιτυγχάνεται με την προστασία των ενδιαιτημάτων τους και τον έλεγχο και την παρέμβαση σε παράγοντες που επιδρούν αρνητικά σε αυτά.

Επιπροσθέτως, είναι γνωστό ότι τα πουλιά μεταναστεύουν δύο φορές το χρόνο από τη βόρεια Ευρώπη προς την Αφρική, για να ξεχειμωνιάσουν και να φωλιάσουν σε ιδανικές, για αυτά, περιοχές. Οι δρόμοι που ακολουθούν είναι καθορισμένοι και χρησιμοποιούν μεταναστευτικούς σταθμούς σε ολόκληρο το ταξίδι τους για να τραφούν και να ξεκουραστούν, ώστε να είναι σε θέση να συνεχίσουν το ταξίδι τους. Οι μικρές νησίδες του Αιγαίου αποτελούν σημαντικό σταθμό για τα μεταναστευτικά είδη της ορνιθοπανίδας (Alerstam, 1993).

Συμπερασματικά, η διατήρηση και αναβάθμιση της περιοχής με κατάλληλες διαχειριστικές πρακτικές αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη διατήρηση των πληθυσμών της ορνιθοπανίδας της περιοχής.

3.1.3. Αξιολόγηση της λοιπής πανίδας (ενδημικά, απειλούμενα, σπάνια και προστατευόμενα είδη θηλαστικών και ερπετών)

Στην περιοχή μελέτης απαντά η μεσογειακή φώκια *Monachus monachus*, είδος το οποίο ανήκει στα Κρισίμως Κινδυνεύοντα (CR) σύμφωνα τόσο με το ελληνικό Κόκκινο Βιβλίο όσο και το διεθνές. Επίσης, περιλαμβάνεται στο Παράρτημα II της Οδηγίας 92/43/EEC. Το είδος αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία καθώς ένας από τους σκοπούς του δικτύου NATURA 2000 είναι η προστασία των οικοτόπων των ειδών του Παραρτήματος II.

Από τα είδη ερπετών που έχουν καταγραφεί στην περιοχή μελέτης, το ενδημικό υποείδος Κυρτοδάκτυλου, ο Αβλέφαρος και το το ενδημικό υποείδος Αγιόφιδου περιλαμβάνονται στο Παράρτημα IV της Κοινοτικής Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Η ενδημική Λεβεντόσαυρα ανήκει στα Τρωτά (VU) σύμφωνα με το Ελληνικό Κόκκινο Βιβλίο καθώς και το διεθνές (IUCN).

Επιπροσθέτως, τόσο τα είδη ερπετών όσο και το ένα είδος θηλαστικού της περιοχής περιλαμβάνονται στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης «για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης». Στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης, αναφέρονται ως είδη υπό αυστηρή προστασία. Για τα είδη αυτά, σύμφωνα με τη Σύμβαση, απαιτείται η λήψη των κατάλληλων μέτρων για τη διασφάλιση της διατήρησης των βιοτόπων τους, καθώς και η προστασία των φυσικών βιοτόπων που απειλούνται.

3.2. Αξιολόγηση ενδιαιτημάτων

Το μεγαλύτερο μέρος της περιοχής μελέτης χαρακτηρίζεται από σχετικά περιορισμένη χλωρίδα αποτελούμενη κυρίως από χαμηλή μακία, φρύγανα, αλόφυτα και αγρωστώδη. Αυτό είναι το ενδιαίτημα που χρησιμοποιούν τα ερπετά (ιδιαίτερα οι σαύρες) που απαντούν στην περιοχή μελέτης. Επίσης στη χαμηλή μακία και τα φρύγανα φωλιάζουν τα είδη του Παραρτήματος I της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ Μύχος *Puffinus yelkoyan*, Αρτέμης *Calonectris diomedea*, Υδροβάτης *Hydrobates pelagicus*, Αιγαιόγλαρος *Larus audouinii* και το Φρυγανοτσίχλονο *Emberiza caesia*.

Στα βράχια που εντοπίζονται στην περιοχή φωλιάζουν τα αρπακτικά πουλιά (η Αετογερακίνα, ο Μαυροπετρίτης και ο Πετρίτης), καθώς και ο Θαλασσοκόρακας. Στις εγκοπές και τις σπηλιές αυτών φωλιάζουν τα είδη της οικογένειας *Apodidae*.

Το σύνολο των χαρακτηριστικών της περιοχής μελέτης μαζί με τον απομονωμένο χαρακτήρα των νησίδων αυτής (συμπεριλαμβανομένων των Αντικυθήρων) συμβάλλει στη διατήρηση ενός ικανοποιητικού αναπαραγόμενου πληθυσμού των ειδών της ορνιθοπανίδας που αναφέρονται παραπάνω. Επίσης η περιοχή είναι σημαντική για τη Μεσογειακή φώκια, καθώς προσφέρει δυνατότητες διατροφής για το είδος.

Η παρουσία των ειδών ερπετών είναι μικρή στην περιοχή μελέτης αλλά λόγω του χαρακτήρα της, εκεί επιβιώνουν ενδημικά είδη και υποείδη ερπετών.

Η θέση της περιοχής μελέτης και ο απομονωμένος χαρακτήρας της αποτελεί τους σημαντικότερους παράγοντες που την έχουν καθιερώσει ως έναν από τους σημαντικότερους σταθμούς για τα μεταναστευτικά πουλιά, ιδιαίτερα την άνοιξη.

3.3. Ιεράρχηση προτεραιοτήτων

Σε ό,τι αφορά στην ορνιθοπανίδα της περιοχής, θεωρούμε ότι προτεραιότητες πρέπει να αναγνωρισθούν μεταξύ των 54 ειδών πουλιών που ανήκουν στο Παράρτημα I της Οδηγίας 2009/147/EK. Ειδικότερα, προτεραιότητα αποτελούν τα είδη του Παραρτήματος I που αναπαράγονται και φωλιάζουν στην περιοχή (Μαυροπετρίτης *Falco eleonora*, Θαλασσοκόρακας *Phalacrocorax aristotelis*, Πετρίτης *Falco peregrinus*, Αετογερακίνα *Buteo rufinus*, Σφηκιάρης *Pernis apivorus*, Μύχος *Puffinus yelkoyan*, Αρτέμης *Calonectris diomedea*, Υδροβάτης *Hydrobates pelagicus* και Αιγαιόγλαρος *Larus audouinii*).

Οι ανθρώπινες ενέργειες που πιθανόν να προκαλέσουν αρνητικές επιδράσεις στα σημαντικά είδη και τα ενδιαιτήματα τους είναι συνοπτικά οι ακόλουθες:

1. Ρύπανση από μαζούτ (fuel-oil) λόγω του περάσματος πλοίων
2. Εισαγωγή αρουραίων στις ακατοίκητες νησίδες
3. Ανεξέλεγκτη Βόσκηση
4. Πυρκαγιές
5. Λαθροθηρία
6. Παράνομο Ψάρεμα
7. Αιολικά πάρκα.

Αναφορικά με τα θηλαστικά της περιοχής, η μεσογειακή φώκια *Monachus monachus* περιλαμβάνεται στο Παράρτημα II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και ως εκ τούτου αποτελεί προτεραιότητα για τη λήψη διαχειριστικών μέτρων προστασίας της.

Μεταξύ των τύπων οικοτόπων, προτεραιότητα για τη λήψη μέτρων στο πλαίσιο του σχεδίου διαχείρισης της περιοχής του Δικτύου NATURA 2000, αποτελούν οι επτά τύποι οικοτόπων του Παραρτήματος I που απαντούν στην περιοχή, δηλαδή: ο τύπος οικοτόπου 1240 «Απόκρημνες βραχώδεις ακτές της Μεσογείου με ενδημικά *Limonium* spp.» ο τύπος οικοτόπου 5330 «Θερμομεσογειακοί και προερημικοί θάμνοι» ο τύπος οικοτόπου 5420 «*Sarcopoterium spinosum* φρύγανα» ο τύπος οικοτόπου 1170 «Βράχια», ο τύπος οικοτόπου 3290 «Μεσογειακοί ποταμοί με περιοδική ροή», ο τύπος οικοτόπου 8210 «Ασβεστολιθικά βραχώδη πρανή με χασμοφυτική βλάστηση» και ο τύπος οικοτόπου 8330 «Εξ ολοκλήρου ή μερικώς υποθαλάσσια σπήλαια».

Μεταξύ των ερπετών της περιοχής, κανένα από αυτά δεν ανήκουν στο Παράρτημα II της Κοινοτικής Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Προτεραιότητα για δράσεις διατήρησης της περιοχής αποτελούν τα ενδημικά είδη και υποείδη των ερπετών που συναντώνται στην περιοχή. Δηλαδή η Λεβεντόσαυρα, ο Κυρτοδάκτυλος και το Αγιόφιδο.

Μεταξύ των υπολοίπων ειδών ερπετών δεν θεωρούμε ότι πρέπει να τεθούν διαχειριστικές προτεραιότητες που να ευνοούν συγκεκριμένα είδη, αλλά θα πρέπει να επιδιωχθεί η διαφύλαξη του συνόλου της ποικιλότητας ειδών.

B.B.2. ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ

Η περιοχή μελέτης είναι Ειδική Ζώνη Διατήρησης (περιοχές GR3000008 και GR300010) και Ζώνη Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) της ορνιθοπανίδας (περιοχές GR3000012 και GR300013) και ως τέτοια παρουσιάζει ιδιαίτερο οικολογικό ενδιαφέρον. Από την αξιολόγηση των γνωρισμάτων και των αξιών της, προκύπτουν οι ακόλουθοι σκοποί διατήρησης της περιοχής:

Γενικός Σκοπός

Η προστασία της βιολογικής ποικιλότητας της περιοχής και η διατήρηση της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης.

Ειδικοί Σκοποί

- Η διατήρηση ή και αύξηση των πληθυσμών της ορνιθοπανίδας με έμφαση στα είδη του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ που φωλιάζουν στην περιοχή: Μαυροπετρίτης *Falco eleonora*, Θαλασσοκόρακας *Phalacrocorax aristotelis*, Πετρίτης *Falco peregrinus* Μύχος *Puffinus yelkoyan*, Αρτέμης *Calonectris diomedea*, Υδροβάτης *Hydrobates pelagicus* και Αιγαιόγλαρος *Larus audouinii*, Αετογερακίνα *Buteo rufinus* και Σφηκιάρης *Pernis apivorus*.
- Η διατήρηση των πληθυσμών του ενδημικού είδους *Podarcis leventis* και των ενδημικών υποειδών *Cyrtopodion kotschyi bibroni* (Κύθηρα) και *Telescopus fallax intermedius* (Αντικύθηρα) και η διατήρηση ή και βελτίωση της ποιότητας των ενδιαιτημάτων τους.
- Η διατήρηση της ποικιλότητας των τύπων οικοτόπων, της γλωρίδας και της πανίδας, με έμφαση στα είδη Κοινοτικού ενδιαφέροντος.
- Η αποτροπή μη σύννομων ενεργειών στην περιοχή, όπως το παράνομο ψάρεμα και η λαθροθηρία.
- Δημιουργία προϋποθέσεων για την εξασφάλιση της απαιτούμενης κοινωνικής συναίνεσης, για την ενίσχυση της περιβαλλοντικής συνείδησης και για την ανάδειξη και την αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής.

Συσχέτιση σκοπών – προτεινόμενων μέτρων

Ειδικοί Σκοποί Μέτρα	Διατήρηση του πληθυσμού του της μεσογειακής φώκιας (<i>Monachus monachus</i>)	Διατήρηση τύπων οικοτόπων, χλωρίδας και πανίδας, με έμφαση στα Κοινοτικού ενδιαφέροντος	Διατήρηση ή και αύξηση των πληθυσμών των ενδημικών ερπετών	Διατήρηση ή και αύξηση των πληθυσμών της ορνιθοπανίδας (είδη Παραρτήματος I της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ –πρώην 79/409/ΕΟΚ– που φωλιάζουν στην περιοχή)	Διατήρηση ή και βελτίωση της ποιότητας των ενδιαιτημάτων των ειδών	Η αποτροπή μη σύνομων ενεργειών στην περιοχή	Δημιουργία προϋποθέσεων για την εξασφάλιση της απαιτούμενης κοινωνικής συναίνεσης
5.1. Διαχείριση θηραματικού πλούτου		✓		✓		✓	
5.2. Εξαίρεση των θέσεων αποικιών του σημαντικών ειδών από δημιουργία αιολικών πάρκων				✓			
5.3. Ενίσχυση ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5.4. Παρακολούθηση της εξολόθρευσης των αρουραίων από νησίδες			✓	✓			

Β.Β.3. ΚΟΣΤΟΛΟΓΗΣΗ ΣΧΕΛΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ

Η κοστολόγηση των προτεινόμενων μέτρων έλαβε υπόψη της α) σχετικές κοστολογημένες δράσεις από τους φορείς που εμπλέκονται στη διαχείριση της περιοχής, β) στοιχεία κόστους σχετικών δράσεων σε άλλες περιοχές με παρεμφερή γνωρίσματα και γ) εκτίμηση χρόνου και κινήσεων προσωπικού και κόστος εξοπλισμού σε περιπτώσεις που δεν υπήρχαν σχετικά διαθέσιμα στοιχεία.

Αρ.	Μέτρα διατήρησης / Πρόγραμμα Παρακολούθησης	Φορείς Υλοποίησης	Χρονοδιάγραμμα	Κοστολόγηση	Προτεραιότητα	Πιθανό Χρηματοδοτικό Μέσο
1	Διαχείριση θηραματικού πλούτου	Δ' Κυνηγετική Ομοσπονδία Στερεάς Ελλάδας, Υπουργείο Παραγωγικής Ανασυγκρότησης και Περιβάλλοντος	2016 -2020	Μισθός ενός θηροφύλακα/έτος	Υψηλή	Έσοδα Ομοσπονδίας (π.χ. άδειες θήρας)
2	Εξαίρεση των θέσεων αποικιών του σημαντικών ειδών από δημιουργία αιολικών πάρκων	Υπουργείο Παραγωγικής Ανασυγκρότησης και Περιβάλλοντος	2016	-	Υψηλή	-
3	Ενίσχυση ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού	Δήμος Κυθήρων, Περιφέρεια Αττικής, Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αττικής, Υπουργείο Παιδείας, Υπουργείο Παραγωγικής Ανασυγκρότησης και Περιβάλλοντος	2016 -2020	Αναλόγως των ειδικότερων δράσεων του προγράμματος	Υψηλή	ΕΣΠΑ 2014-2020, Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση, LIFE+ Πράσινο ταμείο
4	Παρακολούθηση της εξολόθρευσης των θηρευτών από νησίδες	Περιφέρεια Αττικής, Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αττικής, Υπουργείο Παραγωγικής Ανασυγκρότησης και Περιβάλλοντος	2016 -2020	8.000 ευρώ	Υψηλή	ΕΣΠΑ 2014-2020, Πράσινο ταμείο
5	Πρόγραμμα παρακολούθησης	Περιφέρεια Αττικής,		Ορνιθοπανίδα:		ΕΣΠΑ 2014-2020,

Αρ.	Μέτρα διατήρησης / Πρόγραμμα Παρακολούθησης	Φορείς Υλοποίησης	Χρονοδιάγραμμα	Κοστολόγηση	Προτεραιότητα	Πιθανό Χρηματοδοτικό Μέσο
	ειδών	Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αττικής, Υπουργείο Παραγωγικής Ανασυγκρότησης και Περιβάλλοντος	2016 -2020	30.000/έτος Θηλαστικά 162.000 ¹ ευρώ	Υψηλή	Πράσινο ταμείο

¹ Στο κόστος αυτό περιλαμβάνεται το κοινό κόστος διερευνητικής αξιολόγησης με την περιοχή GR3000011 ΝΗΣΙΔΕΣ ΜΥΡΤΩΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ: ΦΑΛΚΟΝΕΡΑ, ΒΕΛΟΠΟΥΛΑ, ΑΝΑΝΕΣ.

B.B.4. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΕ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Τα χρηματοδοτικά μέσα για τη διατήρηση και διαχείριση των περιοχών Natura 2000 περιλαμβάνουν:

- Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ)
- Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)
- Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ)
- Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) (επικουρικά)
- Το νέο Πρόγραμμα για το Περιβάλλον και τη Δράση για το Κλίμα (LIFE)
- Εθνικούς Πόρους (π.χ. Πράσινο Ταμείο, εθνικό σκέλος του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων-ΠΔΕ)
- Το πρόγραμμα "Ορίζοντας 2020" (Horizon 2020) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη Έρευνα και τη Καινοτομία
- Τον Χρηματοδοτικό Μηχανισμό του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (δυνητικά, για την επόμενη προγραμματική περίοδο).
- Επιπρόσθετες πηγές όπως: Χορηγίες, έσοδα από δραστηριότητες, τέλη χρήσης κ.ά.

Ο τρόπος χρηματοδότησης των περιοχών του Δικτύου Natura 2000 στην Ελλάδα από τα προαναφερόμενα Ευρωπαϊκά Ταμεία την περίοδο 2014-2020 αποτυπώνεται στο εγκεκριμένο νέο ΕΣΠΑ (Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής C(2014) 3542 final).

Η προστασία και διατήρηση του φυσικού κεφαλαίου εντάσσεται στον Θεματικό Στόχο 6 Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και αποδοτική χρήση των πόρων, του νέου ΕΣΠΑ. Ειδικότερα, στο πλαίσιο του νέου ΕΣΠΑ ειδικούς στόχους αποτελούν οι έξι ειδικοί στόχοι της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα, δηλαδή η διατήρηση και αποκατάσταση της φύσης, η διατήρηση και βελτίωση των οικοσυστημάτων και των υπηρεσιών που παρέχουν, η διασφάλιση της αειφορίας της γεωργίας και της δασοκομίας, η εξασφάλιση αειφόρου χρήσης των αλιευτικών πόρων, η καταπολέμηση των χωροκατακτητικών ξένων ειδών και η αντιμετώπιση της παγκόσμιας κρίσης της βιοποικιλότητας.

Επίσης, λαμβάνονται υπόψη οι στόχοι της αντίστοιχης προς υιοθέτηση Εθνικής στρατηγικής, με τις απαιτούμενες ενέργειες επίτευξής τους, όπως αυτές παρουσιάζονται στο σχετικό σχέδιο δράσης.

Με πόρους του ΕΤΠΑ (Κανονισμός αριθ. 1301/2013 της 17ης Δεκεμβρίου 2013 σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και για τη θέσπιση ειδικών διατάξεων σχετικά με τον στόχο «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση») και του ΤΣ (Κανονισμός αριθ. 1300/2013 της 17ης Δεκεμβρίου 2013 σχετικά με το Ταμείο Συνοχής) προωθούνται η ολοκλήρωση του Δικτύου Natura 2000 καθώς και η εκπόνηση ή επικαιροποίηση και εφαρμογή των σχεδίων διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών (συμπεριλαμβανομένων μέτρων για τη στήριξη της διοίκησης, την κατάρτιση, την ενημέρωση, κλπ).

Επίσης, προβλέπεται να ενισχυθούν παρεμβάσεις που στοχεύουν στην προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση των οικοσυστημάτων και των υπηρεσιών τους, στην

αντιμετώπιση των ξενικών ειδών, καθώς και στην προώθηση των πράσινων υποδομών.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι δυνατότητες που παρέχονται για την προστασία, ανάδειξη και προβολή της Πολιτιστικής Κληρονομιάς σε συνδυασμό με την προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας.

Από τα τομεακά προγράμματα της περιόδου 2014-2020 μεγάλη συνάφεια με το Δίκτυο Natura 2000 έχουν τα προγράμματα: «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη», «Αγροτική Ανάπτυξη» και «Αλιεία». Συμπληρωματικά, είναι δυνατόν να αξιοποιηθούν πόροι των Προγραμμάτων «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία» (π.χ. για την ενίσχυση της έρευνας), «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» (π.χ. για την περιβαλλοντική εκπαίδευση) και «Μεταρρύθμιση του Δημόσιου Τομέα» (π.χ. για την ενίσχυση της αποδοτικότητας των αρμόδιων υπηρεσιών). Ένα μέρος του προϋπολογισμού που αφορά στο περιβάλλον, και ειδικότερα του Ταμείου Συνοχής, εκχωρείται προς τα 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Η στρατηγική του ΕΠΑνΕΚ προωθεί την ανάπτυξη και αναβάθμιση υποδομών που συνδέονται με τη δυνατότητα προστασίας και αξιοποίησης του φυσικού κεφαλαίου και της πολιτιστικής κληρονομιάς ενισχύοντας ειδικότερα το επιχειρηματικό περιβάλλον στους τομείς τουρισμού και πολιτισμού.

Το νέο Πρόγραμμα για το Περιβάλλον και τη Δράση για το Κλίμα (LIFE) που θεσπίστηκε με τον Κανονισμό 1293/2013 της 11ης Δεκεμβρίου 2013, περιλαμβάνει δύο υποπρογράμματα:

- α) το υποπρόγραμμα «Περιβάλλον»·
- β) το υποπρόγραμμα «Δράση για το Κλίμα».

Το υπο-πρόγραμμα «Περιβάλλον» περιλαμβάνει τρεις τομείς προτεραιότητας:

- α) Περιβάλλον και αποδοτικότητα των πόρων·
- β) Φύση και Βιοποικιλότητα·
- γ) Περιβαλλοντική διακυβέρνηση και πληροφόρηση

Το υποπρόγραμμα «Δράση για το Κλίμα» περιλαμβάνει τρεις τομείς προτεραιότητας:

- α) Μετριασμός της κλιματικής αλλαγής·
- β) Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή·
- γ) Κλιματική διακυβέρνηση και πληροφόρηση.

Το χρηματοδοτικό κονδύλιο για την υλοποίηση του προγράμματος LIFE, για τη χρονική περίοδο από 2014 έως 2020, καθορίζεται σε 3 456 655 000 EUR.

Η ανάλυση του προϋπολογισμού για τα υποπρογράμματα έχει ως εξής:

- α) Το ποσό των 2 592 491 250 EUR διατίθεται για το υποπρόγραμμα «Περιβάλλον»·
- β) το ποσό των 864 163 750 EUR διατίθεται για το υποπρόγραμμα «Κλιματική δράση».

Οι στόχοι του υποπρογράμματος «Περιβάλλον» για τον τομέα προτεραιότητας «Φύση και Βιοποικιλότητα» περιλαμβάνουν την υποστήριξη της περαιτέρω ανάπτυξης, υλοποίησης και διαχείρισης του δικτύου Natura 2000, ιδίως δε της εφαρμογής, ανάπτυξης, δοκιμής και επίδειξης ολοκληρωμένων προσεγγίσεων για την υλοποίηση των πλαισίων δράσης προτεραιότητας που καταρτίζονται με βάση το άρθρο 8 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

Στους στόχους του υπο-προγράμματος «Περιβάλλον» για τον τομέα προτεραιότητας «Περιβαλλοντική διακυβέρνηση και πληροφόρηση» περιλαμβάνονται η προώθηση

της ευαισθητοποίησης σε περιβαλλοντικά ζητήματα, η υποστήριξη της επικοινωνίας, της διαχείρισης και της διάδοσης πληροφοριών και η διευκόλυνση της ανταλλαγής γνώσεων, η προώθηση της αποτελεσματικότερης εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας κυρίως μέσω της προώθησης της ανάπτυξης και της διάδοσης βέλτιστων πρακτικών και προσεγγίσεων πολιτικής και η βελτίωση της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, με τη διεύρυνση της συμμετοχής των ενδιαφερομένων.

Το νέο LIFE προάγει, πέραν των παραδοσιακών έργων, τα Ολοκληρωμένα Έργα, έργα δηλαδή που υλοποιούν σε εκτεταμένη εδαφική κλίμακα, στρατηγικές ή έργα για το περιβάλλον ή το κλίμα, κυρίως στους τομείς της φύσης, συμπεριλαμβανομένων μεταξύ άλλων της διαχείρισης του δικτύου Natura 2000, των υδάτων, των αποβλήτων, του αέρα, του μετριασμού της κλιματικής αλλαγής και της προσαρμογής σε αυτήν.

Τα ποσοστά χρηματοδότησης διαφοροποιούνται ανάλογα με τον τύπο των έργων και την περίοδο υλοποίησης. Για τα έργα που χρηματοδοτούνται στον τομέα προτεραιότητας «Φύση και Βιοποικιλότητα» ανέρχονται: έως το 60% των επιλέξιμων δαπανών και έως το 75% των επιλέξιμων δαπανών για τα έργα που αφορούν σε οικοτόπους και είδη προτεραιότητας.

Η Επιτροπή έχει εγκρίνει με την Εκτελεστική Απόφαση της 19ης Μαρτίου 2014 το πρώτο πολυετές πρόγραμμα εργασίας LIFE για την περίοδο 2014-2017. Σε αυτό ορίζονται η κατανομή κεφαλαίων μεταξύ τομέων προτεραιότητας και μεταξύ διαφόρων τύπων χρηματοδότησης στο πλαίσιο κάθε υπο-προγράμματος, τα θέματα έργων που υλοποιούν τις θεματικές προτεραιότητες που ορίζονται στον Κανονισμό και άλλα θέματα υλοποίησης. Θα ακολουθήσει η έγκριση του δεύτερου πολυετούς προγράμματος εργασιών με διάρκεια τρία χρόνια.

Σύμφωνα με τον Κανονισμό αριθ. 1291/2013 της 11ης Δεκεμβρίου 2013 για τη θέσπιση του προγράμματος-πλαισίου «Ορίζων 2020 για την έρευνα και την καινοτομία (2014-2020)», το πρόγραμμα περιλαμβάνει το σύνολο της υφιστάμενης χρηματοδότησης της Ένωσης για έρευνα και καινοτομία. Από τις προβλέψεις του Κανονισμού συνάφεια με τη διαχείριση του Δικτύου Natura 2000 έχουν οι παρακάτω ειδικοί στόχοι του Μέρους III (Παράρτημα I): Επισιτιστική ασφάλεια, βιώσιμη γεωργία και δασοκομία, έρευνα στον τομέα της θάλασσας, της ναυτιλίας, και των εσωτερικών υδάτων, και βιοοικονομία (στόχος β) και Δράση για το κλίμα, περιβάλλον, αποδοτικότητα πόρων και πρώτες ύλες (στόχος ε). Οι δραστηριότητες θα καλύπτουν ολόκληρο τον κύκλο, από τη βασική έρευνα έως την αγορά, με νέα εστίαση στις δραστηριότητες που είναι σχετικές με την καινοτομία, όπως π.χ. πιλοτικά έργα, δραστηριότητες επίδειξης, ή μεταφορά γνώσεων.

Ο Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος (EOX) δημιουργήθηκε το 1994 από την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία (Δότριες Χώρες) μέσω ειδικής συμφωνίας συνεργασίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Εργαλείο χρηματοδοτικής ενίσχυσης, για έργα σε συγκεκριμένους τομείς προτεραιότητας όπως η έρευνα, η ανάπτυξη, η εκπαίδευση, η κοινωνική πολιτική, το περιβάλλον κ.λπ. αποτελεί ο Χρηματοδοτικός Μηχανισμός (XM EOX) που έχουν δημιουργήσει οι Δότριες Χώρες. Ο σχεδιασμός του XM EOX έχει πενταετείς προγραμματικές περιόδους. Για την περίοδο 2009-2014 προβλέπεται να ενισχυθούν έργα σε συγκεκριμένους τομείς προτεραιότητας, μέσω προγραμμάτων σε 16 δικαιούχες χώρες. Ο συνολικός προϋπολογισμός του XM EOX ανέρχεται σε 1.8 δις. Ευρώ. Στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο η ενίσχυση έργων στον τομέα του φυσικού περιβάλλοντος/ της βιοποικιλότητας δεν έχει

περιληφθεί στους τομείς προτεραιότητας που έχει συμφωνηθεί να ενεργοποιηθούν για την Ελλάδα. Ο προγραμματισμός της επόμενης περιόδου βρίσκεται σε εξέλιξη.

Σύμφωνα με τον Ν. 3889/2010, το Πράσινο Ταμείο μπορεί να χρηματοδοτεί προγράμματα που καταρτίζονται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής ή άλλα Υπουργεία και τους εποπτευόμενους οργανισμούς τους, αποκεντρωμένες γενικές διοικήσεις, οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, νομικά πρόσωπα του ευρύτερου δημοσίου τομέα, και σωματεία ή άλλης μορφής ενώσεις νομικών και φυσικών προσώπων, τα οποία στοχεύουν σύμφωνα με τους καταστατικούς τους σκοπούς στην προστασία, αναβάθμιση και αποκατάσταση του περιβάλλοντος. Τα Χρηματοδοτικά Προγράμματα εγκρίνονται κατ' έτος με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής ή του Διοικητικού Συμβουλίου του Πράσινου Ταμείου κατά περίπτωση. Η ενεργοποίηση των Προγραμμάτων πραγματοποιείται με την έκδοση Προσκλήσεων υποβολής προτάσεων των Δικαιούχων για ένταξη στα Μέτρα των Προγραμμάτων, η οποία αναρτάται στην ιστοσελίδα του Πράσινου Ταμείου (<http://www.prasinotameio.gr>). Από τα εγκεκριμένα προγράμματα του 2014, το πρόγραμμα «Φυσικό Περιβάλλον 2014», προϋπολογισμού 4.500.000 €, έχει ως αντικείμενα: α) τη χρηματοδότηση των Φορέων Διαχείρισης των Προστατευομένων Περιοχών, με στόχο την κάλυψη δαπανών για διοικητικές υποχρεώσεις, αμοιβές συνεργατών, έργα και προμήθειες, καθώς και για την συντήρηση υλικών & εγκαταστάσεων, οι οποίες δεν καλύπτονται από το ΕΠΠΕΡΑΑ, β) τη συγχρηματοδότηση εγκεκριμένων ευρωπαϊκών προγραμμάτων LIFE+, γ) την υλοποίηση έργων και δράσεων για την πρόληψη, άμβλυση και αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής, όπως επίσης και των φυσικών καταστροφών, ιδιαιτέρως δε των σεισμών και δ) την υλοποίηση δράσεων για την πρόληψη και αντιμετώπιση αυθαίρετων και παράνομων παρεμβάσεων στο φυσικό περιβάλλον, καθώς επίσης και για την αποκατάσταση των αντίστοιχων περιβαλλοντικών βλαβών.